

پژوهشکده‌ی آمار

جمهوری اسلامی ایران
مرکز آمار ایران
پژوهشکده‌ی آمار

**بررسی و مقایسه شاخص‌های منتخب در استان‌ها با
تأکید بر نتایج سرشماری ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ و سنجش
توسعه‌یافتگی با توجه به برخی از شاخص‌های ترکیبی**

بررسی و مقایسه شاخص‌های منتخب در استان‌ها با تأکید بر نتایج سرشماری ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ و سنجش توسعه‌یافتگی با توجه به برخی از شاخص‌های ترکیبی

صمد اصغری

سعید رضا قدرت

داوود روشن سنگاچین

شراره رخشان

پژوهشکده‌ی آمار

گروه پژوهشی آمارهای اقتصادی

زمستان ۱۳۹۲

پیشگفتار

این طرح با دو هدف مورد مطالعه قرار گرفته، اول این که شاخص‌های منتخب از نتایج دو سرشماری ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ در سطح استان مورد مقایسه قرار گرفته شده است. دوم این که با روش‌های متداول آماری، میزان توسعه‌یافتگی استان‌های کشور با توجه به برخی از شاخص‌های ترکیبی حاصل از نتایج دو سرشماری مورد سنجش قرار گرفته است.

در این طرح علاوه بر ارائه جداول، نتایج دو سرشماری ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ در سطح استان به منظور شناخت موقعیت استان‌های کشور از برخی نتایج آمارهای ثبتي و طرح‌های آماری نیز استفاده شده است. در راستای هدف دوم این طرح روش‌های متداول آماری مورد نظر برای شناخت توسعه‌یافتگی هم‌چون، تحلیل عاملی- تاکسونومی عددی- خوشه‌بندی با توجه به تجربیات و مطالعات انجام شده، تحلیل عاملی برای سنجش توسعه‌یافتگی مد نظر قرار گرفته شده است.

به منظور دست‌یابی به این دو هدف ابتدا طرح در قالب سه فصل تقسیم شده است. فصل اول شامل تعاریف و مفاهیم به‌کار گرفته شده، فصل دوم شامل مقایسه‌ی نتایج برخی از شاخص‌های مهم دو سرشماری ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ در سطح استان و فصل سوم شامل سنجش توسعه‌یافتگی استان‌ها با توجه به شاخص ترکیبی حاصل از نتایج دو سرشماری است.

این پروژه با حمایت‌های مالی و فنی صندوق جمعیت سازمان ملل متحد (UNFPA) و با همکاری مرکز آمار ایران و پژوهشکده آمار به اجرا درآمده است.

همکاران این طرح پژوهشی آقایان صمد اصغری، سعید رضا قدرت و داوود روشن سنگاچین و خانم دکتر شراره رخشان بوده‌اند که بدین وسیله صمیمانه از زحمات و تلاش‌های ارزشمند ایشان تشکر و قدردانی می‌شود. همچنین از مساعدت و پشتیبانی علمی و معنوی ریاست محترم وقت پژوهشکده‌ی آمار کمال تشکر به عمل می‌آید.

گروه پژوهشی آمارهای اقتصادی

پژوهشکده‌ی آمار

فهرست مطالب

۱- تعاریف و مفاهیم	۱
۲- مقایسه شاخص‌های منتخب بین دو سرشماری ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰	۱۵
۱-۲- جمعیت	۱۵
۲-۲- متوسط رشد جمعیت	۱۶
۳-۲- توزیع نسبی جمعیت	۱۸
۴-۲- نسبت جنسی	۲۰
۵-۲- میزان شهرنشینی	۲۲
۶-۲- توزیع سنی جمعیت	۲۵
۷-۲- امید به زندگی در بدو تولد	۲۹
۸-۲- میانگین سن در اولین ازدواج	۳۲
۹-۲- باروری کل	۳۶
۱۰-۲- مهاجرت	۳۹
۱۱-۲- میزان مهاجرت خالص	۳۹
۱۲-۲- متوسط بعد خانوار	۴۲
۱۳-۲- سواد و تحصیلات	۴۵

- ۴۸-۲-۱۴- نرخ خالص ثبت نام در مقطع ابتدایی ۴۸
- ۵۰-۲-۱۵- جمعیت در حال تحصیل ۵۰
- ۵۶-۲-۱۶- تحصیلات عالی ۵۶
- ۶۲-۲-۱۷- دسترسی به اینترنت ۶۲
- ۶۲-۲-۱۸- ضریب نفوذ اینترنت در سرشماری ۱۳۸۵ ..... ۶۲
- ۶۶-۲-۱۹- ضریب نفوذ اینترنت در سرشماری ۱۳۹۰ ..... ۶۶
- ۶۹-۲-۲۰- فعالیت ۶۹
- ۶۹-۲-۲۱- جمعیت فعال اقتصادی ۶۹
- ۷۳-۲-۲۲- نرخ فعالیت (نرخ مشارکت اقتصادی) ۷۳
- ۷۳-۲-۲۳- نرخ بیکاری ۷۳
- ۷۳-۲-۲۴- شاغلین ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب گروه‌های عمده اقتصادی (کشاورزی، صنعت و خدمات) ۷۳
- ۷۳-۲-۲۴-۱- بخش کشاورزی ۷۳
- ۷۴-۲-۲۴-۲- بخش صنعت ۷۴
- ۷۴-۲-۲۴-۳- بخش خدمات ۷۴
- ۷۸-۲-۲۵- شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر در گروه‌های عمده شغلی ۷۸
- ۸۸-۲-۲۶- شاغلان از نظر وضع شغلی ۸۸
- ۹۲-۲-۲۶-۱- شاغلان بخش عمومی ۹۲
- ۹۲-۲-۲۶-۲- شاغلان بخش خصوصی ۹۲
- ۹۲-۲-۲۷- عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی خانوار ۹۲
- ۹۲-۲-۲۷-۱- شبکه آبرسانی عمومی شهر یا آبادی ۹۲
- ۹۳-۲-۲۷-۲- رودخانه، برکه، جویبار و آب باران ۹۳

- ۲۸-۲- عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی برای پخت و پز ۹۷
- ۲۸-۲-۱- شبکه آبرسانی عمومی شهر یا آبادی ۹۷
- ۲۸-۲-۲- رودخانه، برکه، جویبار و آب باران ۹۷
- ۲۹-۲- تعداد اتاق در اختیار خانوار ۱۰۱
- ۳۰-۲- ترکیب خانوار ۱۰۹
- ۳۱-۲- نوع محل سکونت ۱۱۹
- ۳۲-۲- مساحت زیربنا ۱۲۴
- ۳۳-۲- دفع پساب واحد مسکونی ۱۳۶
- ۳۴-۲- نوع اسکلت بنا و مصالح به‌کار رفته در واحد مسکونی ۱۵۵
- ۳۵-۲- امکانات و تسهیلات موجود در واحدهای مسکونی معمولی ۱۶۲
- ۳۶-۲- وسایل و امکانات در اختیار خانوار ۱۷۴
- ۳۷-۲- نحوه تصرف مسکن (استیجاری) ۱۷۷
- ۳- سنجش توسعه‌یافتگی استان‌ها با توجه به برخی از شاخص‌های ترکیبی حاصل از نتایج دو سرشماری ۱۸۱
- ۳-۱- مقدمه ۱۸۱
- ۳-۲- روش تحقیق ۱۸۱
- ۳-۳- روش تحلیل عاملی ۱۸۳
- ۳-۴- روش تحلیل خوشه‌ای ۱۸۴
- ۳-۵- تشریح مدل تحلیل عاملی ۱۸۴
- ۳-۶- عملیات رتبه‌بندی استان‌های کشور در سال ۱۳۹۰ بر اساس روش تحلیل عاملی ۱۸۶
- ۳-۶-۱- ایجاد ماتریس اطلاعات ۱۸۶
- ۳-۶-۲- ساخت عامل‌ها یا شاخص‌های تلفیقی با استفاده از روش تحلیل عاملی ۱۸۶

- ۱۸۶-۳-۶-۳- انتخاب شاخص‌های مناسب برای تحلیل عاملی..... ۱۸۶
- ۱۸۶-۴-۶-۳- استخراج مجموعه اولیه عوامل..... ۱۸۶
- ۱۸۷-۵-۶-۳- استخراج مجموعه عوامل نهایی وسیله دوران..... ۱۸۷
- ۱۸۷-۶-۶-۳- محاسبه امتیازات عاملی..... ۱۸۷
- ۱۹۰-۷-۶-۳- رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس کلیه شاخص‌ها در سرشماری ۱۳۹۰..... ۱۹۰
- ۱۹۴-۷-۳- تشریح مدل تحلیل خوشه‌ای..... ۱۹۴
- ۱۹۴-۸-۳- عملیات خوشه‌بندی استان‌های کشور در سرشماری ۱۳۹۰ بر اساس روش تحلیل خوشه‌ای..... ۱۹۴
- ۱۹۷-۹-۳- عملیات رتبه‌بندی استان‌های کشور در سرشماری ۱۳۸۵..... ۱۹۷
- ۱۹۷-۱۰-۳- نتایج حاصل از تحلیل عاملی..... ۱۹۷
- ۱۹۹-۱۱-۳- نتایج حاصل از تحلیل خوشه‌ای..... ۱۹۹
- ۲۰۱-۱۲-۳- نتیجه‌گیری..... ۲۰۱
- ۲۰۵- مرجع‌ها..... ۲۰۵

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱-۲- تغییرات جمعیتی کشور در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۵
- جدول ۲-۲- جمعیت و متوسط رشد سالانه به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۸
- جدول ۳-۲- توزیع نسبی جمعیت و تغییرات آن به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۹
- جدول ۴-۲- نسبت جنسی و تغییرات آن به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۲۱
- جدول ۵-۲- میزان شهرنشینی و تغییرات آن به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۲۴
- جدول ۶-۲- ساختار و تغییرات سنی به تفکیک گروه‌های عمده سنی کشور ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۲۵
- جدول ۷-۲- توزیع جمعیت بر حسب گروه عمده سنی و تغییرات آن به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۲۶
- جدول ۸-۲- امید به زندگی در بدو تولد و تغییرات آن به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۳۰
- جدول ۹-۲- میانگین سن در اولین ازدواج و تغییرات آن به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۳۳
- جدول ۱۰-۲- باروری کل و تغییرات آن به تفکیک استان در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۳۷
- جدول ۱۱-۲- روند مهاجران وارد شده در سرشماری‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۳۹
- جدول ۱۲-۲- مهاجرت خالص و تغییرات آن به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۴۰
- جدول ۱۳-۲- متوسط بعد خانوار و تغییرات آن به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۴۳
- جدول ۱۴-۲- میزان باسوادی در جمعیت ۶ ساله و بیشتر به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۴۷
- جدول ۱۵-۲- نرخ خالص ثبت نام در مقطع ابتدایی ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۴۹
- جدول ۱۶-۲- جمعیت در حال تحصیل بر حسب دوره‌های تحصیلی ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۵۰

- جدول ۲-۱۷- جمعیت در حال تحصیل بر حسب دوره تحصیلی به تفکیک استان ۱۳۸۵ ..... ۵۲
- جدول ۲-۱۸- جمعیت در حال تحصیل بر حسب دوره تحصیلی به تفکیک استان ۱۳۹۰ ..... ۵۴
- جدول ۲-۱۹- دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در حال تحصیل ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۵۶
- جدول ۲-۲۰- دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی بر حسب دوره تحصیل به تفکیک استان ۱۳۸۵ ..... ۵۷
- جدول ۲-۲۱- دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی بر حسب دوره تحصیل به تفکیک استان ۱۳۹۰ ..... ۵۸
- جدول ۲-۲۲- دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به تفکیک استان ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۵۹
- جدول ۲-۲۳- برآورد خانوارهایی که به اینترنت دسترسی دارند به تفکیک استان ۱۳۸۵ ..... ۶۴
- جدول ۲-۲۴- برآورد خانوارهای کشور بر حسب وضعیت استفاده از اینترنت و ضریب نفوذ آن به تفکیک استان ۱۳۸۵ ..... ۶۵
- جدول ۲-۲۵- جمعیت ۶ ساله و بیشتر بر حسب استفاده از اینترنت در ۱۲ ماه گذشته به تفکیک استان ۱۳۹۰ ..... ۶۷
- جدول ۲-۲۶- جمعیت ۶ ساله و بیشتر کشور بر حسب استفاده از اینترنت و ضریب نفوذ آن به تفکیک استان ۱۳۹۰ ..... ۶۸
- جدول ۲-۲۷- جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر، نرخ فعالیت و نرخ بیکاری ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۶۹
- جدول ۲-۲۸- جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر، نرخ فعالیت و نرخ بیکاری به تفکیک استان ۱۳۸۵ ..... ۷۰
- جدول ۲-۲۹- جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر، نرخ فعالیت و نرخ بیکاری به تفکیک استان ۱۳۹۰ ..... ۷۱
- جدول ۲-۳۰- تعداد شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر در بخش‌های اقتصادی ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۷۴
- جدول ۲-۳۱- شاغلین ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب گروه‌های عمده اقتصادی به تفکیک استان ۱۳۸۵ ..... ۷۵
- جدول ۲-۳۲- شاغلین ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب گروه‌های عمده اقتصادی به تفکیک استان ۱۳۹۰ ..... ۷۶
- جدول ۲-۳۳- شاغلین ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب گروه‌های عمده شغلی به تفکیک استان ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۷۹
- جدول ۲-۳۴- توزیع نسبی جمعیت شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر بر حسب وضع شغلی ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۸۸

- جدول ۲-۳۵- شاغلان ۱۰ ساله و بیشتر کشور بر حسب بخش‌های خصوصی و عمومی ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۸۹
- جدول ۲-۳۶- خانوارهای معمولی ساکن بر حسب عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی برای آشامیدن به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۹۴
- جدول ۲-۳۷- خانوارهای معمولی ساکن بر حسب عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی برای پخت و پز به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۹۹
- جدول ۲-۳۸- نسبت اتاق در اختیار خانوار به تفکیک تعداد اتاق ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۰۱
- جدول ۲-۳۹- خانوارهای معمولی و گروهی ساکن در واحد مسکونی معمولی بر حسب تعداد اتاق در اختیار به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۰۵
- جدول ۲-۴۰- توزیع نسبی خانوارهای معمولی کشور بر حسب تعداد افراد خانوار سال ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۰۹
- جدول ۲-۴۱- خانوارهای معمول و گروهی ساکن بر حسب تعداد اعضای خانوار به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۱۰
- جدول ۲-۴۲- خانوارهای معمولی ساکن و گروهی بر حسب نوع محل سکونت کشور ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۱۹
- جدول ۲-۴۳- خانوارهای معمولی ساکن و گروهی ساکن بر حسب نوع محل سکونت به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۲۱
- جدول ۲-۴۴- تعداد و میزان واحدهای مسکونی بر حسب مساحت زیربنای کشور ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۲۴
- جدول ۲-۴۵- واحدهای مسکونی معمولی بر حسب مساحت زیربنا به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۲۵
- جدول ۲-۴۶- بیشترین و کمترین درصد فراوانی مساحت زیربنا در استان‌ها ۱۳۸۵ ..... ۱۳۰
- جدول ۲-۴۷- بیشترین و کمترین درصد فراوانی مساحت زیربنا در استان‌ها ۱۳۹۰ ..... ۱۳۲
- جدول ۲-۴۸- دفع فاضلاب آشپزخانه، توالت، سایر فاضلاب‌های واحدهای مسکونی معمولی ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۳۷
- جدول ۲-۴۹- واحدهای مسکونی معمولی بر حسب وضعیت آشپزخانه و محل دفع فاضلاب واحد مسکونی به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۳۸
- جدول ۲-۵۰- واحدهای مسکونی معمولی بر حسب وضعیت توالت و محل دفع فاضلاب توالت واحد مسکونی به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۴۵

- جدول ۲-۵۱- واحدهای مسکونی معمولی بر حسب محل دفع سایر فاضلاب‌های واحد مسکونی به تفکیک استان
۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۴۹
- جدول ۲-۵۲- واحدهای مسکونی معمولی بر حسب نوع اسکلت بنا و مصالح عمده به‌کار رفته کشور
۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۵۵
- جدول ۲-۵۳- واحدهای مسکونی معمولی بر حسب نوع اسکلت بنا و مصالح عمده به‌کار رفته به تفکیک استان
۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۵۷
- جدول ۲-۵۴- واحدهای مسکونی معمولی بر حسب امکانات و تسهیلات موجود در آن کل کشور
۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۶۲
- جدول ۲-۵۵- واحدهای مسکونی معمولی بر حسب امکانات و تسهیلات و موجود در واحد مسکونی به تفکیک استان
۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۶۳
- جدول ۲-۵۶- امکانات و تسهیلات در اختیار به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۷۶
- جدول ۲-۵۷- خانوارهای کشور بر حسب وضعیت استیجاری محل سکونت و تفکیک استان
۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۷۸
- جدول ۳-۱- مقادیر ویژه، درصد واریانس و درصد تجمعی کل واریانس عامل‌های اولیه استخراجی در بخش‌های مختلف
..... ۱۸۷
- جدول ۳-۲- امتیازات عامل محاسبه شده به تفکیک استان‌های کشور ۱۸۸
- جدول ۳-۳- میانگین عامل‌های استخراجی برای هر استان در سال ۱۳۹۰ ..... ۱۹۱
- جدول ۳-۴- رتبه و درجه توسعه استان‌های کشور بر اساس مجموعه شاخص‌های توسعه در سرشماری
۱۳۹۰ ..... ۱۹۳
- جدول ۳-۵- وضعیت استان‌ها در گروه‌های مختلف از نظر برخورداری از شاخص‌ها بر اساس تحلیل خوشه‌ای
۱۳۹۰ ..... ۱۹۷
- جدول ۳-۶- رتبه و درجه توسعه استان‌های کشور بر اساس مجموعه شاخص‌های توسعه در سرشماری
۱۳۸۵ ..... ۱۹۸
- جدول ۳-۷- وضعیت استان‌ها در گروه‌های مختلف از نظر برخورداری از شاخص‌ها بر اساس تحلیل خوشه‌ای
۱۳۸۵ ..... ۲۰۰
- جدول ۳-۸- رتبه استان‌ها در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۲۰۲

جدول ۳-۹-رتبه استان‌های کشور به تفکیک تنزل نسبی، رشد نسبی و رتبه ثابت در سال‌های
۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۲۰۳

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱-۲- متوسط رشد سالانه جمعیت طی سال‌های سرشماری ۱۳۷۰-۱۳۷۵، ۱۳۷۵-۱۳۸۵ و ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۶
- شکل ۲-۲- متوسط رشد سالانه جمعیت به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۶
- شکل ۳-۲- توزیع نسبی جمعیت به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۸
- شکل ۴-۲- نسبت جنسی به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۲۲
- شکل ۵-۲- میزان شهرنشینی به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۲۳
- شکل ۶-۲- توزیع گروه سنی ۱۴-۰ ساله به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۲۷
- شکل ۷-۲- توزیع گروه سنی ۱۵-۶۴ ساله به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۲۷
- شکل ۸-۲- توزیع گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۲۷
- شکل ۹-۲- امید به زندگی زنان در بدو تولد به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۲۹
- شکل ۱۰-۲- امید به زندگی مردان در بدو تولد به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۲۹
- شکل ۱۱-۲- میانگین سن در اولین ازدواج زنان به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۳۴
- شکل ۱۲-۲- میانگین سن در اولین ازدواج مردان به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۳۴
- شکل ۱۳-۲- باروری کل به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۳۸
- شکل ۱۴-۲- مهاجرت خالص به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۴۱
- شکل ۱۵-۲- متوسط بعد خانوار به تفکیک استان در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۴۴

- شکل ۲-۱۶- درصد باسوادی به تفکیک استان ۱۳۸۵ ..... ۴۵
- شکل ۲-۱۷- درصد باسوادی به تفکیک استان ۱۳۹۰ ..... ۴۶
- شکل ۲-۱۸- درصد باسوادی در جمعیت ۶ ساله و بیشتر به تفکیک استان ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۴۸
- شکل ۲-۱۹- نرخ خالص ثبت نام در مقطع ابتدایی ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۵۰
- شکل ۲-۲۰- دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در حال تحصیل ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۵۶
- شکل ۲-۲۱- دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در حال تحصیل مقطع لیسانس به تفکیک استان ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۶۰
- شکل ۲-۲۲- دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در حال تحصیل مقطع فوق لیسانس به تفکیک استان ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۶۰
- شکل ۲-۲۳- دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در حال تحصیل مقطع دکتری به تفکیک استان ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۶۱
- شکل ۲-۲۴- دانشجویان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۶۱
- شکل ۲-۲۵- برآورد خانوارهایی که به اینترنت دسترسی دارند به تفکیک استان ۱۳۸۵ ..... ۶۳
- شکل ۲-۲۶- جمعیت ۶ ساله و بیشتر بر حسب استفاده از اینترنت در ۱۲ ماه گذشته به تفکیک استان ۱۳۹۰ ..... ۶۶
- شکل ۲-۲۷- نرخ فعالیت به تفکیک استان ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۷۲
- شکل ۲-۲۸- نرخ بیکاری به تفکیک استان ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۷۲
- شکل ۲-۲۹- شاغلین ۱۰ ساله و بیشتر بخش کشاورزی به تفکیک استان ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۷۷
- شکل ۲-۳۰- شاغلین ۱۰ ساله و بیشتر بخش صنعت به تفکیک استان ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۷۷
- شکل ۲-۳۱- شاغلین ۱۰ ساله و بیشتر بخش خدمات به تفکیک استان ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۷۷
- شکل ۲-۳۲- قانون‌گذاران، مقامات عالی‌رتبه و مدیران به تفکیک استان ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۸۳
- شکل ۲-۳۳- متخصصان به تفکیک استان ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۸۳
- شکل ۲-۳۴- تکنسین و دستیاران به تفکیک استان ۱۳۸۵ - ۱۳۹۰ ..... ۸۴

- شکل ۲-۳۵- کارمندان امور اداری و دفتری به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۸۴
- شکل ۲-۳۶- کارکنان خدماتی و فروشندگان به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۸۵
- شکل ۲-۳۷- کارکنان ماهر کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۸۵
- شکل ۲-۳۸- کارکنان صنعت گران و کارکنان مشاغل مربوط به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۸۶
- شکل ۲-۳۹- متصدیان، مونتاژکاران ماشین‌آلات و دستگاه و رانندگان وسایل نقلیه به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۸۶
- شکل ۲-۴۰- کارگران ساده به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۸۹
- شکل ۲-۴۱- شاغلان بخش خصوصی به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۹۰
- شکل ۲-۴۲- شاغلان بخش عمومی به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۹۰
- شکل ۲-۴۳- مقایسه شاغلان بخش عمومی و خصوصی ۱۳۸۵ ..... ۹۱
- شکل ۲-۴۴- مقایسه شاغلان بخش عمومی و خصوصی ۱۳۹۰ ..... ۹۱
- شکل ۲-۴۵- عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی خانوار برای آشامیدن از طریق شبکه آبرسانی عمومی شهر یا آبادی ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۹۶
- شکل ۲-۴۶- عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی خانوار برای آشامیدن از طریق رودخانه، برکه، جویبار و آب باران ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۹۶
- شکل ۲-۴۷- عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی برای پخت و پز از طریق شبکه آبرسانی عمومی شهر یا آبادی ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۹۸
- شکل ۲-۴۸- عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی برای پخت و پز از طریق رودخانه، برکه، جویبار و آب باران ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۹۸
- شکل ۲-۴۹- خانوارهایی که در یک اتاق سکونت داشته‌اند ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۰۲
- شکل ۲-۵۰- خانوارهایی که در دو اتاق سکونت داشته‌اند ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۰۲
- شکل ۲-۵۱- خانوارهایی که در سه اتاق سکونت داشته‌اند ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۰۳
- شکل ۲-۵۲- خانوارهایی که در چهار اتاق سکونت داشته‌اند ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۰۳

- شکل ۲-۵۳- خانوارهایی که در پنج اتاق سکونت داشته‌اند ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۰۴
- شکل ۲-۵۴- خانوارهایی که در شش اتاق و بیشتر سکونت داشته‌اند ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۰۴
- شکل ۲-۵۵- خانوارهایی معمولی و گروهی ساکن بر حسب اعضای خانوارهای یک نفره ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۱۴
- شکل ۲-۵۶- خانوارهایی معمولی و گروهی ساکن بر حسب اعضای خانوارهای دو نفره ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۱۵
- شکل ۲-۵۷- خانوارهایی معمولی و گروهی ساکن بر حسب اعضای خانوارهای سه نفره ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۱۵
- شکل ۲-۵۸- خانوارهای معمولی و گروهی ساکن بر حسب اعضای خانوارهای چهار نفره ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۱۶
- شکل ۲-۵۹- خانوارهای معمولی و گروهی ساکن بر حسب اعضای خانوارهای پنج نفره ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۱۶
- شکل ۲-۶۰- خانوارهای معمولی و گروهی ساکن بر حسب اعضای خانوارهای شش نفره ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۱۷
- شکل ۲-۶۱- خانوارهای معمولی و گروهی ساکن بر حسب اعضای خانوارهای هفت نفره ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۱۷
- شکل ۲-۶۲- خانوارهای معمولی و گروهی ساکن بر حسب اعضای خانوارهای هشت نفره ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۱۸
- شکل ۲-۶۳- میزان خانوارهای معمولی و گروهی ساکن بر حسب اعضای خانوارهای نه نفره ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۱۸
- شکل ۲-۶۴- خانوارهای معمولی و گروهی ساکن بر حسب اعضای خانوارهای ده نفره و بیشتر ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۱۹
- شکل ۲-۶۵- واحدهای مسکونی معمولی به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۲۰
- شکل ۲-۶۶- چادر، کپر، آلونک و زاغه به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۲۰
- شکل ۲-۶۷- واحدهای مسکونی بر حسب مساحت زیربنا ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۲۴
- شکل ۲-۶۸- مساحت زیربنا ۵۰ متر و کمتر به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۳۳
- شکل ۲-۶۹- مساحت زیربنا ۵۱ تا ۷۵ متر به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۳۳

- شکل ۲-۷۰- مساحت زیربنا ۷۶ تا ۸۰ متر به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۳۴
- شکل ۲-۷۱- مساحت زیربنا ۸۱ تا ۱۰۰ متر به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۳۴
- شکل ۲-۷۲- مساحت زیربنا ۱۰۱ تا ۱۵۰ متر به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۳۵
- شکل ۲-۷۳- مساحت زیربنا ۱۵۱ تا ۲۰۰ متر به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۳۵
- شکل ۲-۷۴- دفع فاضلاب توالی از طریق شبکه عمومی فاضلاب به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۵۴
- شکل ۲-۷۵- واحد مسکونی استان‌های فاقد آشپزخانه به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۵۴
- شکل ۲-۷۶- واحد مسکونی استان‌های فاقد توالی به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۵۵
- شکل ۲-۷۷- واحدهای مسکونی با اسکلت فلزی و بتون‌آرمه (امن) به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۵۶
- شکل ۲-۷۸- واحدهای مسکونی با مصالح آجر و آهن، آجر و چوب، بلوک سیمانی با هر نوع سقف، تمام آجر یا سنگ و آجر، تمام چوب، خشت و چوب، خشت و گل و سایر موارد (ناامن) ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۵۶
- شکل ۲-۷۹- واحدهای مسکونی دارای برق به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۷۰
- شکل ۲-۸۰- واحدهای مسکونی دارای تلفن ثابت به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۷۰
- شکل ۲-۸۱- واحدهای مسکونی دارای آب لوله‌کشی به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۷۱
- شکل ۲-۸۲- واحدهای مسکونی دارای آشپزخانه به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۷۱
- شکل ۲-۸۳- واحدهای مسکونی دارای حمام به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۷۲
- شکل ۲-۸۴- واحدهای مسکونی دارای توالی به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۷۲
- شکل ۲-۸۵- واحدهای مسکونی دارای همه امکانات و تسهیلات به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۷۳
- شکل ۲-۸۶- واحدهای مسکونی فاقد هیچ یک از امکانات و تسهیلات به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۷۳
- شکل ۲-۸۷- خانوارهای دارای خودرو به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۷۵
- شکل ۲-۸۸- خانوارهای دارای رایانه به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۷۵
- شکل ۲-۸۹- خانوارهای کشور بر حسب وضعیت استیجاری محل سکونت به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰ ..... ۱۷۷

بررسی و مقایسه شاخص‌های منتخب در استان‌ها با تأکید بر ...

شکل ۳-۱ - خوشه‌بندی استان‌های کشور بر اساس مجموعه فصل‌های توسعه در سال ۱۳۹۰ ..... ۱۹۶

شکل ۳-۲ - خوشه‌بندی استان‌های کشور بر اساس مجموعه شاخص‌های توسعه در سال ۱۳۸۵ ..... ۱۹۹

تعاریف و مفاهیم

جمعیت (جامعه مورد سرشماری)

اعضای همه خانوارهای معمولی ساکن، مؤسسه‌ای و گروهی که اقامتگاه معمولی آنان در زمان سرشماری در ایران قرار دارد و نیز اعضای تمامی خانوارهای معمولی غیر ساکن کشور، جامعه مورد سرشماری را تشکیل می‌دهند. اعضای هیئت‌های سیاسی و سفارتخانه‌های خارجی در ایران و افراد خانوار آنان جزو جامعه مورد سرشماری محسوب نمی‌شوند، اما ایرانیان عضو هیئت‌های سیاسی و سفارتخانه‌های ایران در خارج از کشور و افراد خانوار آنان، جزو جامعه مورد سرشماری به حساب می‌آیند.

خانوار معمولی

خانوار معمولی از چند نفر تشکیل می‌شود که با هم در یک اقامتگاه زندگی می‌کنند، با یکدیگر هم خرج هستند و معمولاً با هم غذا می‌خورند. در مواردی خانوار معمولی می‌تواند یک نفره باشد.

خانوار معمولی ساکن

خانواری که در اقامتگاه ثابت (مکان‌های محل سکونت ساخته شده از مصالح سخت و نیز چادر ثابت، آلونک، کپر و...) سکونت دارد، "خانوار معمولی ساکن" نامیده می‌شود.

خانوار معمولی غیر ساکن

خانواری که در زمان سرشماری در اقامتگاه ثابتی سکونت ندارد، "خانوار معمولی غیر ساکن" نامیده می‌شود. این دسته از خانوارها سه گروه زیر را در بر می‌گیرد:

۱. خانوارهایی که در زمان سرشماری در کوچ به سر می‌برند و یا در خارج شهرها و آبادی‌ها در سرپناه قابل حمل زندگی می‌کنند.
۲. خانوارهایی که در محل ثابتی زندگی نمی‌کنند و به طور مداوم محل زندگی خود را تغییر می‌دهند، مانند کولی‌ها.

۳. خانوارهایی که محل زندگی مشخصی ندارند و شب‌ها معمولاً در پارک‌ها، خرابه‌ها، زیر پل‌ها و... بیتوته می‌کنند.

اقامتگاه معمولی

اقامتگاه معمولی خانوار، محلی است که خانوار در زمان سرشماری در آن‌جا زندگی می‌کند، مشروط بر این که اقامتگاه دیگری نداشته باشد. اقامتگاه معمولی آن دسته از خانوارهای معمولی ساکن که در زمان سرشماری بیش از یک اقامتگاه دارند، محلی است که بیش‌ترین مدت سال را در آن‌جا به سر می‌برند.

شهر (نقطه شهری)

منظور از شهر، هر یک از نقاط جغرافیایی است که دارای شهرداری باشد.

آبادی (نقطه روستایی)

آبادی محدوده‌ای است واقع در یک دهستان، با حدود ثبتي یا عرفی مستقل و خارج از محدوده شهرها یا آبادی دیگر که به دلیل وجود فعالیت انسان در تمام یا بخشی از آن، قابل تشخیص و معمولاً دارای نام خاصی است. آبادی یک نقطه جغرافیایی محسوب می‌شود و شامل اراضی کشاورزی و یا غیر کشاورزی و اماکن محل فعالیت یا سکونت انسان است. آبادی ممکن است یک ده، یک مزرعه، یک مکان، یک معدن و امثال آن باشد.

جمعیت ساکن در نقاط شهری

منظور از جمعیت ساکن در نقاط شهری در هر یک از محدوده‌های بخش، شهرستان، استان یا کشور، جمعیت تمامی شهرهایی است که در همان محدوده قرار دارد و جمعیت هر شهر، عبارت است از مجموع تعداد اعضای همه خانوارهای معمولی ساکن، مؤسسه‌ای و گروهی که اقامتگاه معمولی آنان در زمان سرشماری در آن شهر واقع است.

جمعیت ساکن در نقاط روستایی

منظور از جمعیت ساکن در نقاط روستایی در هر یک از محدوده‌های دهستان، بخش، شهرستان، استان یا کشور، جمعیت تمامی آبادی‌هایی است که در همان محدوده قرار دارد و جمعیت هر آبادی، عبارت است از مجموع تعداد اعضای همه خانوارهای معمولی ساکن، مؤسسه‌ای و گروهی که اقامتگاه معمولی آنان در زمان سرشماری در آن آبادی واقع است.

جمعیت غیر ساکن

منظور از جمعیت غیر ساکن در هر یک از محدوده‌های شهرستان، استان یا کشور، جمعیت تمامی خانوارهای معمولی غیر ساکنی است که در همان محدوده سرشماری شده‌اند.

سن

منظور از سن، تعداد سال‌های کاملی است که از زمان تولد فرد گذشته است.

نسبت جنسی

نسبت جنسی عبارت است از نسبت تعداد مردان به زنان یا زنان به مردان که معمولاً به صورت درصد بیان می‌شود. در این نشریه، نسبت تعداد مردان به زنان ارائه شده است.

$$\text{نسبت جنسی} = \frac{M}{F} \times 100$$

که در آن، M تعداد مردان و F تعداد زنان است.

متوسط رشد سالانه جمعیت در یک دوره

عبارت است از نسبت تغییرات سالانه یک جمعیت به کل جمعیت که به صورت درصد بیان می‌شود. متوسط رشد سالانه جمعیت در طول یک دوره از رابطه زیر محاسبه می‌شود:

$$r = \sqrt[t]{\frac{P_n}{P_0}} - 1$$

در این فرمول:

r : متوسط رشد سالانه جمعیت

P_n : جمعیت در انتهای دوره

P_0 : جمعیت در ابتدای دوره

t : طول دوره بر حسب سال

میزان شهرنشینی

عبارت است از نسبت جمعیت نقاط شهری به کل جمعیت.

$$\text{میزان شهرنشینی} = \frac{\text{جمعیت نقاط شهری}}{\text{کل جمعیت}} \times 100$$

متوسط بعد خانوار

عبارت است از متوسط تعداد اعضای خانوار و از رابطه زیر محاسبه می‌شود:

$$\text{متوسط بعد خانوار} = \frac{\text{جمعیت}}{\text{تعداد خانوار}}$$

میانگین سن در اولین ازدواج

از بررسی آماری تعداد افراد هرگز ازدواج نکرده در هر گروه سنی به روش هاینال بر اساس فرمول زیر محاسبه می‌شود.

$$\text{میانگین سن در اولین ازدواج} = \frac{15 + 5 \sum_{15}^{50} Si - 50 \times S_{50}}{100 - S_{50}}$$

میزان باروری کل

توسط تعداد فرزندان زنده که یک زن در طول دوره باروری خود به دنیا می‌آورد. اگر این شاخص برای گروه‌های سنی زنان محاسبه شود نرخ باروری ویژه سنی نامیده می‌شود.

امید به زندگی در بدو تولد بر حسب جنس

اعداد سال‌هایی که انتظار می‌رود، یک فرد تازه متولد شده، زنده بماند با این فرض که الگوهای عمومی مرگ و میر و موالید در طول زندگی وی ثابت بماند.

محل تولد

آبادی یا شهری است که در زمان تولد فرد اقامتگاه معمولی مادر او در آنجا قرار داشته است. ملاک تشخیص شهر یا آبادی بودن محل تولد، زمان تولد فرد می‌باشد.

امکانات و وسایل خانوار

خودروی سبک

منظور از خودروی سبک، سواری، وانت (یک یا دو کابینه) و ... بوده و شامل اتوبوس و مینی بوس نمی‌باشد.

رایانه

منظور در اختیار داشتن رایانه (از هر نوع مانند نوت بوک و لپ‌تاپ) در محل سکونت می‌باشد.

عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی خانوار

شامل شبکه آب رسانی عمومی، چاه، چشمه، قنات و آب انبار بهسازی شده، تانکر، آب بسته‌بندی، رودخانه، برکه، جویبار، آب باران و منظور از بهسازی اقداماتی است که به منظور حفظ یا بهبود کیفیت آب چاه، چشمه، قنات و آب انبار صورت می‌گیرد، مانند تعمیر و بازسازی فضای داخلی و خارجی چاه یا قنات، پاک‌سازی نهرهای متصل به آن و اقدامات مختلف برای جلوگیری از ورود آلودگی به این منابع یا تصفیه آب آن‌ها. منظور از آب بسته‌بندی شده انواع بسته‌بندی‌های حاوی آب، مانند بطری یا گالن سربسته (پلمب‌شده) و نظایر آن‌هاست که خانوار معمولاً برای آشامیدن و یا پخت و پز استفاده می‌کند.

مهاجران وارد شده

آن دسته از اعضای خانوارهای معمولی ساکن، گروهی و دسته‌جمعی که شهر یا آبادی محل اقامت خود را در فاصله سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ تغییر داده‌اند، مهاجر شناخته می‌شوند.

مدت اقامت

منظور از مدت اقامت در همین شهر یا آبادی، مدتی است که فرد در زمان سرشماری به طور پیوسته در شهر یا آبادی محل سرشماری اقامت داشته است.

محل اقامت قبلی

منظور آخرین اقامتگاه معمولی مهاجران وارد شده طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ به هر شهر یا آبادی، قبل از مهاجرت است. شهرستان و استان محل اقامت قبلی بر اساس محدوده فعلی تقسیمات کشوری و وضعیت شهر یا آبادی بودن آن بر اساس وضعیت زمان ترک محل اقامت قبلی تعیین می‌شود.

سواد و تحصیل

در حال تحصیل

فردی در حال تحصیل محسوب می‌شود که طبق برنامه‌های آموزش رسمی کشور جمهوری اسلامی ایران به تحصیل مشغول باشد. طلاب حوزه‌های علمیه، سوادآموزان نهضت سوادآموزی و افرادی که در خارج از کشور به تحصیل اشتغال دارند، نیز در حال تحصیل محسوب می‌شوند.

باسواد

افرادی که می‌توانند به فارسی یا هر زبان دیگری متن ساده‌ای را بخوانند و بنویسند خواه مدرک رسمی داشته یا نداشته باشند، باسواد محسوب می‌شوند. همه محصلان از جمله نوآموزان سال اول ابتدایی و سوادآموزان نهضت سوادآموزی نیز باسواد به حساب می‌آیند.

نسبت باسوادی

عبارت است از نسبت تعداد افراد باسواد به جمعیت ۶ سال و بیشتر.

$$\text{نسبت باسوادی} = \frac{\text{جمعیت باسواد}}{\text{جمعیت ۶ ساله و بیشتر}} \times ۱۰۰$$

نرخ خالص ثبت نام در مقطع ابتدایی

$$\text{شاخص} = \frac{\text{تعداد افراد در حال تحصیل ۶-۱۰}}{\text{جمعیت ۶-۱۰}} \times ۱۰۰$$

پایه، دوره یا مدرک تحصیلی

پایه، دوره یا مدرک تحصیلی برای افراد در حال تحصیل و افراد غیر محصل بر اساس سطوح، چارچوب‌ها و توصیه‌های طبقه‌بندی بین‌المللی سطوح آموزشی و رشته‌های تحصیلی^۱ و انطباق آن با نظام آموزشی کشور در گذشته و حال، تنظیم شده است. مشروح مصادیق سطوح و دوره‌های تحصیلی در نشریه "طبقه‌بندی سطوح آموزشی و رشته‌های تحصیلی ایران بر اساس ISCED-۹۷" موجود است.

^۱ International Standard Classification Of Education.

گروه عمده رشته تحصیلی

با بررسی رشته‌های تحصیلی موجود در نظام آموزشی کشور و انطباق آن‌ها با طبقه‌بندی بین‌المللی سطوح آموزشی و رشته‌های تحصیلی (ISCED-۹۷) به ۱۰ گروه بزرگ تقسیم شده است. هر یک از این گروه‌ها که در فهرست مزبور با یک عدد (کد) یک رقمی مشخص شده است، گروه عمده رشته تحصیلی نامیده می‌شود.

استفاده از اینترنت

منظور فردی است که در ۱۲ ماه گذشته حداقل یک بار در محل سکونت، محل کار، محل تحصیل، کافی‌نت و سایر مکان‌ها از اینترنت استفاده کرده است.

فعالیت

کار

کار، آن دسته از فعالیت‌های اقتصادی (فکری یا بدنی) است که به منظور کسب درآمد (نقدی یا غیر نقدی) انجام شود و هدف آن تولید کالا یا ارائه خدمت باشد. فعالیت افراد زیر نیز به عنوان مصادیق کار محسوب می‌شود:

- افرادی که بدون دریافت مزد در کسب و کار یکی از اعضای خانوار خود که با وی نسبت خویشاوندی دارند کار می‌کنند (کارکنان فامیلی بدون مزد).
- افرادی که در حال انجام خدمت وظیفه هستند.
- افرادی که خدمت در بسیج شغل آنان محسوب می‌شود و از این بابت مزد و حقوق دریافت می‌کنند.
- افرادی که به منظور کسب درآمد یا سود در محل سکونت کارهای خدماتی یا تولیدی نظیر قالیبافی، خیاطی، آرایشگری، تایپ، تدریس خصوصی، تعمیر وسایل برقی، نگهداری از کودک یا فرد سالخورده و ... انجام می‌دهند.
- افرادی که برای تولید کالاهای با دوام به فعالیت‌هایی نظیر قالیبافی، گلیم‌بافی، حصیربافی، خیاطی و ... برای مصرف خود یا خانوار خود مشغول هستند.
- افرادی که در حال ساختن، بازسازی یا تعمیر اساسی منزل خود هستند.
- افرادی که به عنوان کارآموز، کاری در ارتباط با فعالیت محل کارآموزی انجام می‌دهند، یعنی به طور مستقیم در تولید کالا یا خدمت سهم هستند، اعم از آن که مزد یا حقوق دریافت کنند یا مزد و حقوق دریافت نکنند.
- زنان یا مردانی که در فعالیت‌های کشاورزی مانند زراعت، باغداری، دامداری، ماهیگیری و ... مشغول به کار هستند.

وضع فعالیت

در این سرشماری، وضع فعالیت افراد در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور سرشماری مورد نظر است. هر یک از افراد از این نظر و با توجه به تعریف کار، در یکی از گروه‌های زیر قرار می‌گیرند:

شاغل

فردی که مطابق با تعریف کار و مصادیق آن در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور سرشماری حداقل یک ساعت کار کرده، هر چند در شغل معمولی خود کار نکرده باشد، شاغل محسوب می‌شود. علاوه بر این، افراد دارای شرایط زیر نیز شاغل به حساب می‌آیند:

- افرادی که دارای شغلی هستند ولی در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور سرشماری حداقل یک ساعت کار نکرده‌اند.
- افرادی که در فعالیتهای کشاورزی برای خود کار می‌کنند و به دلیل فصلی بودن کارشان در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور سرشماری کار نکرده‌اند.
- افرادی که به دلیل نوبتی بودن کارشان در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور سرشماری سرکار خود نرفته‌اند.
- افرادی که از سازمان محل کار خود بورسیه تحصیلی گرفته‌اند و مشغول به تحصیل هستند و به این دلیل در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور سرشماری کار نکرده‌اند.
- افرادی که به دلیل مرخصی، تعطیلات، بیماری و مسافرت و... در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور سرشماری سرکار خود نرفته‌اند.
- افرادی که به دلایلی نظیر تغییرات موقت سازمانی یا خرابی دستگاهها و ماشین‌آلات، نداشتن مشتری یا سفارش کار به طور موقت سرکار نرفته‌اند.
- افرادی که از کار خود معلق شده‌اند ولی پیوند رسمی شغلی دارند.

بیکار

افرادی که در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور سرشماری حداقل یک ساعت کار نکرده‌اند و دارای شغلی نیز نبوده‌اند در صورت داشتن دو شرط زیر بیکار محسوب می‌شوند.

در ۳۰ روز گذشته برای جستجوی کار، اقدامات مشخصی را نظیر ثبت نام یا پیگیری در مؤسسات کاریابی، پرس و جو از دوستان، تماس با کارفرمایان، مطالعه آگهی‌های استخدامی و... انجام داده باشند.

آماده به کار باشند، یعنی طی یک دوره ۱۵ روزه شامل ۷ روز گذشته و ۷ روز آینده آمادگی شروع کار را داشته باشند.

همچنین افراد زیر بیکار محسوب شده‌اند:

- در انتظار شروع کار جدید هستند، یعنی برای آنان کاری مهیا شده و قرار است در آینده به آن کار مشغول شوند و نیز آماده به کار (طبق تعریف) هستند.
- در انتظار بازگشت به شغل قبلی و نیز آماده به کار (طبق تعریف) هستند. منظور از "در انتظار بازگشت به شغل قبلی" این است که فرد قبلاً دارای کار بوده و به دلایلی کار خود را از دست داده و پیوند رسمی شغلی ندارد ولی در انتظار بازگشت به شغل خود به سر می‌برد.

جمعیت فعال اقتصادی

تمامی اعضای ده ساله و بیشتر خانوارها که در هفت روز قبل از مراجعه مأمور آمارگیری شاغل و یا بیکار بوده‌اند جمعیت "فعال اقتصادی" به شمار می‌آیند.

محصلان، خانه‌داران و دارندگان درآمد بدون کار، چنانچه شاغل یا بیکار نیز بوده‌اند، "فعال اقتصادی" محسوب می‌شوند.

جمعیت غیرفعال اقتصادی

تمامی اعضای ده ساله و بیشتر خانوارها که در هفت روز قبل از مراجعه مأمور آمارگیری شاغل و یا بیکار نبوده‌اند جمعیت "غیرفعال اقتصادی" به شمار می‌آیند. چهارگروه زیر جزء جمعیت غیرفعال اقتصادی به شمار می‌روند.

نرخ فعالیت

عبارت است از نسبت تعداد جمعیت فعال (شاغل و بیکار) به جمعیت ده ساله و بیشتر.

$$\text{نرخ فعالیت} = \frac{\text{جمعیت فعال (شاغل و بیکار)}}{\text{جمعیت ده ساله و بیشتر}} \times 100$$

این میزان در هر سن یا گروه از تقسیم جمعیت فعال (شاغل و بیکار) به کل جمعیت (۱۰ ساله و بیشتر) در آن سن یا گروه به دست آمده و به صورت درصد بیان می‌شود.

نرخ بیکاری

عبارت است از نسبت تعداد جمعیت بیکار به جمعیت فعال ۱۰ ساله و بیشتر.

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} \times 100$$

این میزان در هر سن یا گروه از تقسیم تعداد جمعیت بیکار به جمعیت فعال (۱۰ ساله و بیشتر) در آن سن یا گروه به دست آمده و به صورت درصد بیان می‌شود.

محصل

افرادی که شاغل یا بیکار نباشند و طبق برنامه‌های آموزش رسمی کشور در حال تحصیل هستند یا در خارج از کشور مشغول به تحصیل هستند.

خانه‌دار

افرادی که مشغول انجام وظایف خانه‌داری هستند.

دارای درآمد بدون کار: کسانی که شاغل، بیکار (جویای کار) و محصل محسوب نمی‌شوند و دارای درآمد حاصل از بازنشستگی، املاک و مستغلات، سود سهام، سپرده‌ها و... هستند، دارای درآمد بدون کار محسوب می‌شوند.

سایر

کسانی که در هیچ‌یک از گروه‌های بالا قابل طبقه‌بندی نیستند، در گروه سایر قرار می‌گیرند.

شغل

شغل، نوع کاری است (مطابق با تعریف کار و مصادیق آن) که توسط فرد در طول ۷ روز گذشته انجام شده است. در مورد افراد غایب موقت از کار، شغل نوع کاری است که توسط فرد در زمان اشتغال به کار انجام می‌شود.

گروه عمده شغلی

با بررسی مشاغل موجود در کشور و انطباق آن‌ها با طبقه‌بندی بین‌المللی مشاغل (ISCO-۸۸)^۱، تمامی مشاغل به ۱۰ گروه بزرگ تقسیم شده است. هر یک از این گروه‌ها که در فهرست مربوط با یک عدد (کد) یک رقمی مشخص شده است، گروه عمده شغلی نامیده می‌شود.

گروه‌های عمده فعالیت

فعالیت‌های اقتصادی ایران بر اساس طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی فعالیت‌های اقتصادی (ISIC) طبقه‌بندی شده است. هدف عمده این طبقه‌بندی شناسایی نوع فعالیت افراد یا مؤسسات و طبقه‌بندی آن‌ها بر اساس نظام استاندارد بین‌المللی است. این طبقه‌بندی بدین ترتیب می‌باشد.

الف: کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری، ب: استخراج معدن، پ: تولید صنعتی (ساخت)، ت: تأمین برق، گاز، بخار و تهویه آب، ث: آب رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه، ج: ساختمان، چ: عمده‌فروشی و خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه موتوری و موتورسیکلت، ح: حمل و نقل و انبارداری، خ: فعالیت‌های خدماتی مربوط به تأمین جا و غذا، د: اطلاعات و ارتباطات، ذ: فعالیت‌های مالی و بیمه، ر: فعالیت‌های املاک و مستغلات، ز: فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی، ژ: فعالیت‌های اداری و خدمات پشتیبانی، س: اداره امور عمومی و دفاع، تأمین اجتماعی اجباری، ش: آموزش، ص: فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان و مددکاری اجتماعی، ض: هنر، سرگرمی و تفریح، ط: سایر فعالیت‌های خدماتی، ظ: فعالیت‌های خانوارها به عنوان کارفرما، فعالیت‌های تفکیک ناپذیر تولید کالاها و خدمات توسط خانوارهای معمولی برای خود مصرفی، ع: فعالیت‌های سازمان‌ها و هیئت‌های برون‌مرزی، غ: فعالیت‌های نامشخص.

وضع شغلی

افراد شاغل از نظر وضع شغلی در یکی از گروه‌های زیر قرار می‌گیرند:

کارفرما

به کسی گفته می‌شود که برای انجام فعالیت‌های شغلی خود حداقل یک نفر مزد و حقوق بگیر در استخدام داشته باشد، کسانی که در انجام فعالیت‌های شغلی خود، فقط از کارکنان فامیلی بدون مزد استفاده می‌کنند، کارفرما به حساب نمی‌آیند.

افرادی که خود مزد و حقوق بگیر هستند، هر چند که یک یا چند نفر دیگر، زیر نظر آنان به کار اشتغال داشته باشند، کارفرما شناخته نمی‌شوند. مثلاً کارکنان دولت در هر مقامی که باشند، کارفرما شناخته نمی‌شوند.

کسانی که در انجام فعالیت‌های شغلی خود، فقط از کارکنان فامیلی بدون مزد استفاده می‌کنند و نیز افرادی که خود مزد و حقوق بگیر هستند، هر چند که یک یا چند نفر دیگر زیر نظر آنان به کار اشتغال داشته باشند، کارفرما شناخته نمی‌شوند.

کارکن مستقل

به کسی گفته می‌شود که برای انجام فعالیت‌های شغلی خود مزد و حقوق‌بگیری، در استخدام نداشته باشد و خود نیز مزد و حقوق نگیرد.

مزد و حقوق‌بگیر بخش عمومی

به افرادی گفته می‌شود که در وزارتخانه‌ها، مؤسسات، سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی و نهادهای انقلاب اسلامی و همچنین دیگر مؤسسات عمومی مانند بانک‌های عمومی و شهرداری‌ها کار می‌کنند و در مقابل کاری که انجام می‌دهند مزد و حقوق (نقدی و یا غیر نقدی) دریافت می‌کنند.

مزد و حقوق‌بگیر بخش خصوصی

به فردی گفته می‌شود که با دریافت مزد و حقوق (نقدی و یا غیر نقدی) برای افراد یا مؤسسات خصوصی کار می‌کند.

مزد و حقوق‌بگیر بخش تعاونی

به کسی گفته می‌شود که با دریافت مزد و حقوق (نقدی و یا غیر نقدی) برای شرکت‌های تعاونی کار می‌کند. منظور از شرکت تعاونی، شرکت رسمی است که بر اساس قوانین تعاونی کشور به وجود آمده و به این عنوان نیز به ثبت رسیده است. شرکت‌های تعاونی بر حسب فعالیتی که انجام می‌دهند، به انواع مختلفی تقسیم‌بندی می‌شوند که از آن جمله می‌توان به شرکت‌های تعاونی مصرف، مسکن، اعتبار و نیز شرکت‌های تعاونی تولید، تهیه و توزیع، صیادی و حمل و نقل اشاره کرد.

کارکن فامیلی بدون مزد

فردی را که برای یکی از اعضای خانوار خود که با وی نسبت خویشاوندی نیز دارد، کار می‌کند و از این بابت مزد و حقوق دریافت نمی‌کند، کارکن فامیلی بدون مزد به حساب می‌آید.

محل کار

جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش‌تر ساکن، از نظر وضعیت "محل کار" نسبت به "محل اقامت" در یکی از دو گروه زیر قرار می‌گیرند:

همین شهر یا آبادی: افرادی که محل کار آنان در شهر یا آبادی محل سرشماری است. جای دیگر، شهر یا آبادی: افرادی که محل کار آن‌ها در نقطه دیگر غیر از شهر یا آبادی محل اقامت (محل سرشماری) است.

مسکن

واحد مسکونی

مکانی است که در زمان سرشماری یک یا چند خانوار در آن سکونت دارد. منظور از مکان، فضا یا محوطه‌ای محصور است که یک یا چند ورودی به معبر عام (کوچه، خیابان، بازار، میدان و ...) یا به معبر اختصاصی (راهروی مشترک، راه پله مشترک و ...) دارد.

نوع محل سکونت خانوار

واحد مسکونی آپارتمانی

واحد مستقلی از یک آپارتمان است که شامل یک یا چند اتاق، آشپزخانه و سرویس بهداشتی می‌شود و به طور معمول، ورودی آن به راهرو یا راه پله‌ی مشترک باز می‌شود. به عبارت دیگر منظور از آپارتمان، ساختمانی است که دارای بیش از یک واحد مستقل برای سکونت، فعالیت اقتصادی و... است. در این نوع ساختمان، حیاط، پارکینگ، راهرو، راه پله و... غیراختصاصی است و به صورت مشترک مورد استفاده قرار می‌گیرد.

واحد مسکونی غیرآپارتمانی (خانه‌ی معمولی)

به طور مرسوم، بنای یک یا دو طبقه‌ای است که برای سکونت یک خانوار ساخته شده است و ورودی آن غالباً در معبر عمومی قرار دارد و در بیشتر موارد دارای حیاط است.

چادر

منظور از چادر، آن دسته از واحدهای مسکونی است که از پارچه پشمی، نخی یا مویی، نایلون، برزنت و امثال آن ساخته است و به کمک تیرک‌های چوبی یا فلزی و طناب برپا می‌شود.

کپر

مکان‌های سکونتی که از حصیر و گاهی همراه با گل یا خشت ساخته شده است، کپر نامیده می‌شود.

آلونک، زاغه یا موارد مشابه

خانه‌هایی که در شهرها و یا اطراف شهرها از سرهم‌بندی مصالحی نظیر حلبی، نایلون، برزنت و... ساخته شده است، آلونک محسوب می‌شود.

محل‌هایی که در دیواره گودها یا تپه‌ها کنده شده و در ساختمان آن‌ها مصالح زیادی به کار نرفته است زاغه نامیده می‌شود. محل‌هایی مانند غار، تنه درخت و... در صورتی که مورد استفاده خانوار برای سکونت باشد در این گروه قرار می‌گیرد.

سایر

آن دسته از واحدهای مسکونی که با هیچ یک از انواع فوق مطابقت ندارد مانند خانوارهایی که در مسافرخانه، هتل، کاروان و غیره زندگی می‌کنند و اقامتگاه دیگری ندارند، در این گروه قرار می‌گیرد.

اتاق

منظور از اتاق، هال و پذیرایی و آشپزخانه‌ی غیر آپن و... فضای محصور و مسقفی است که حداقل ۴ متر مربع مساحت و ۲ متر ارتفاع داشته باشد. فضاهایی مانند آشپزخانه آپن، پارکینگ، حمام، توالت، آب‌انبار، طویله و کاه‌دانی اتاق محسوب نمی‌شود، ولی فضاهایی مانند انباری، صندوق‌خانه، پستو و مشابه آن که طبق تعریف فوق محصور و مسقف بوده و حداقل ۴ متر مربع مساحت و ۲ متر ارتفاع دارد اتاق محسوب می‌شود.

نحوه تصرف محل سکونت خانوار

در این سرشماری، اطلاع مربوط به نحوه تصرف محل سکونت خانوار، در قالب طبقه‌بندی زیر گردآوری شده است:

ملکی زمین و بنا (عرصه و اعیان): خانوارهایی که مالک زمین و بنای (عرصه و اعیان) واحد مسکونی خود هستند همچنین خانوارهایی که در آپارتمان متعلق به خود زندگی می‌کنند معمولاً در عرصه نیز سهم هستند.

ملکی بنا (اعیان): چنان‌چه خانواری مالک بنای محل سکونت خود باشد ولی صاحب زمین آن نباشد، نحوه تصرف، ملکی بنا به حساب می‌آید.

استیجاری: خانوارهایی که محل سکونت خود را اجاره، رهن یا اجاره همراه با پرداخت ودیعه کرده‌اند اعم از اینکه به صورت نقدی و یا غیر نقدی می‌پردازند، نحوه تصرف آن‌ها استیجاری منظور می‌شود.

در برابر خدمت: خانوارهایی که محل سکونت خود را در مقابل کار یک یا چند نفر از اعضای خانوار تصرف کرده‌اند، حتی اگر مبلغی هم به طور ماهانه بپردازند در برابر خدمت محسوب می‌شود.

رایگان: خانواری که محل سکونت خود را به طور رایگان در اختیار دارد و در ازای استفاده از آن، هیچ‌گونه پرداختی (نقدی یا غیر نقدی) انجام نمی‌دهد، در این گروه طبقه‌بندی می‌شود.

سایر: نحوه تصرف محل سکونت خانواری که با هیچ‌یک از موارد پنج‌گانه فوق قابل انطباق نیست، در این گروه قرار می‌گیرد.

مساحت زیربنای واحد مسکونی

منظور از مساحت زیربنای واحد مسکونی، مجموع سطوح ساخته شده مسقف در بنای واحد مسکونی از قبیل اتاق، آشپزخانه، حمام، توالت، انباری، صندوق‌خانه، پستو و ... است.

در واحدهای مسکونی آپارتمانی منظور از مساحت زیربنا، مساحت زیربنای خالص آپارتمان بدون در نظر گرفتن مشاع‌ها (پارکینگ، پیلوت، راهرو یا راه پله مشترک و ...) است. در این گونه واحدها فضاهای مستقل مربوط به آپارتمان، حتی اگر بیرون آن واقع باشد، مانند انباری، در مساحت زیربنا منظور می‌شود.

در واحدهای مسکونی غیر آپارتمانی، مساحت تمام سطوح ساخته شده شامل راهروها، راه پله، خریشته و ... در محاسبه مساحت زیربنا منظور می‌شود.

در مناطق روستایی، فضاهایی که در محل سکونت خانوار به منظور فعالیت‌های مرتبط با کشاورزی یا نگهداری و پرورش دام و طیور پیش‌بینی شده است، مانند انبار وسایل کشاورزی، طویله، کاه دانی و ... در مساحت زیربنای واحد مسکونی منظور نمی‌شود.

اسکلت

منظور از اسکلت بنای واحد مسکونی، مجموعه متصل نگهدارنده (پایه‌ها یا ستون‌ها و تیرها و ...) بنای واحد مسکونی است. واحدهای مسکونی از نظر نوع اسکلت در یکی از سه گروه زیر قرار می‌گیرند:

اسکلت فلزی

این نوع اسکلت با تیر آهن برپا شده است. در این شیوه ساخت تیر آهن‌های به‌کار رفته به یکدیگر متصل شده و اسکلتی یکپارچه را تشکیل داده است که بار بنا را تحمل می‌کند.

بتون‌آرمه

در این روش ساخت اسکلت بنا از بتون‌آرمه (بتون همراه با آرماتور و میل‌گرد) ساخته شده است.

سایر

واحدهای مسکونی که اسکلت آن‌ها با هیچ‌یک از دو مورد فوق مطابقت ندارند در این گروه قرار می‌گیرند.

مصالح عمده به کار رفته در بنای واحد مسکونی

آن دسته از واحدهای مسکونی که از نظر نوع اسکلت در گروه سایر قرار گرفته‌اند از نظر نوع مصالح عمده به کار رفته در دیوارها و سقف در گروه‌های زیر طبقه‌بندی می‌شوند:

آجر و آهن یا سنگ و آهن

در بناهایی که با آجر و آهن یا سنگ و آهن ساخته شده است، سقف از تیر آهن و آجر یا تیرچه بلوک و دیوارها از آجر یا سنگ است و دیوارها (به جای ستون‌های آهنی در بناهای دارای اسکلت فلزی) بار ساختمان را تحمل می‌کند.

آجر و چوب یا سنگ و چوب

در بناهایی که با آجر و چوب یا سنگ و چوب ساخته شده است، سقف از تیر چوبی و تخته و آجر و دیوارهای باربر از آجر یا سنگ است که در نتیجه از محل اتصال تیرها با دیوارها سنگینی سقف به دیوارها منتقل می‌شود و دیوارها بار بنا را تحمل می‌کنند.

بلوک سیمانی (با هر نوع سقف)

در این نوع بناها در دیوارها از بلوک سیمانی استفاده شده است. در سقف این نوع بناها از آهن، تیرچه و بلوک یا از چوب استفاده می‌شود.

تمام آجر یا سنگ و آجر

در دیوار و سقف این بناها به طور عمده از آجر، یا سنگ و آجر به صورت توأم استفاده می‌شود. شیوه ساخت سقف به صورتی است که عدم استفاده از تیر آهن یا چوب را امکان‌پذیر می‌سازد مانند سقف گنبدی.

تمام چوب

در این نوع بناها که بیشتر در مناطق با آب و هوای مرطوب رایج است به طور عمده چوب در اشکال مختلف، مصالح عمده به کار رفته در ساخت بنا را تشکیل می‌دهد.

خشت و چوب

مهم‌ترین مصالح ساختمانی به کار رفته در بناهایی که با خشت و چوب ساخته شده‌اند، خشت است. در این بناها، در سقف از خشت و چوب و در دیوارها از خشت یا خشت و چوب به صورت توأم استفاده می‌شود.

خشت و گل

بناهای خشت و گلی، به طور عمده با خشت ساخته شده‌اند و گل به عنوان ملات و نگاه‌دارنده خشت‌ها بر روی هم در آن به کار رفته است.

سایر

اگر مصالح عمده به کار رفته در واحد مسکونی با هیچ یک از مصالح مذکور مطابقت نداشته باشد سایر محسوب می‌شود.

محل دفع پساب (فاضلاب واحد مسکونی)

شبکه عمومی فاضلاب

پساب تمام یا بخشی از واحدهای مسکونی به شبکه عمومی جریان می‌یابد و از آن طریق دفع می‌شود. آن دسته از واحدهای مسکونی که پساب آن‌ها به شبکه عمومی فاضلاب شهر یا آبادی متصل است و از طریق آن دفع می‌شود، در این گروه قرار می‌گیرند.

شبکه اختصاصی

منظور شبکه فاضلاب اختصاصی شهرک، مجتمع و نظایر آن است. این نوع شبکه‌ها که ممکن است دارای تصفیه‌خانه نیز باشند، توسط سازندگان شهرک، مجتمع و ... ایجاد شده و به طور معمول زیر نظر شرکت‌های آب و فاضلاب نمی‌باشند.

چاه جذبی

تمام یا بخشی از پساب اغلب واحدهای مسکونی به ویژه در نقاط شهری کشور، از طریق ورود به چاه یا چاه‌هایی که معمولاً در هنگام احداث ساختمان حفر می‌شود و به عنوان چاه جذبی معروف است دفع می‌شود.

مخزن ویژه فاضلاب (سپتیک تانک)

در تعدادی از واحدهای مسکونی نقاط شهری که به طور معمول در مجموعه‌های بلند مرتبه و برج‌ها قرار دارند، پساب از طریق ورود به مخزن ویژه‌ای که در ساختمان به همین منظور تعبیه شده و به سپتیک تانک معروف است، دفع می‌شود. این نوع مخزن‌ها به صورت زهکش‌دار یا بدون زهکش در ساختمان پیش‌بینی می‌شوند و قابل تخلیه هستند.

محیط اطراف

در برخی از واحدهای مسکونی، پساب از واحدهای مسکونی خارج شده و با ورود به محیط اطراف، در سطح کوچه، خیابان، مسیل، جدول‌بندی و نهرهای خیابان، رودخانه، اراضی و مزارع اطراف جاری و به این ترتیب دفع می‌شود.

سایر

شامل مواردی است که در آن‌ها شیوه دفع پساب با هیچ یک از موارد فوق انطباق ندارد. واحد مسکونی که فاقد توالت، آشپزخانه یا پساب آشپزخانه یا پساب دیگری باشد.

مقایسه شاخص‌های منتخب بین دو سرشماری ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

برای پی بردن به نتایج اعمال سیاست‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی کشور و استان‌ها یکی از بهترین روش‌ها مقایسه اطلاعات آماری می‌باشد. این اطلاعات آماری از طریق سرشماری و یا آمارگیری‌های نمونه‌ای و یا آمارهای ثبتی به دست می‌آیند.

با داشتن نتایج دو سرشماری اخیر ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ می‌توان موقعیت استان‌های کشور از نظر متغیرهای جمعیتی و سایر شاخص‌ها مورد ارزیابی قرار گیرد. در این طرح با تاکید بر داده‌های سرشماری سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ در بخش‌هایی مانند جمعیت، مهاجرت، سواد، فعالیت، زناشویی و باروری، خانوار و مسکن به بررسی و تحلیل شاخص‌های منتج از دو سرشماری پرداخته شده است.

۱-۲- جمعیت

ضرورت آگاهی از عدد مطلق جمعیت کشور و روند تغییرات آن از مهم‌ترین دلایل اجرای سرشماری است. بر اساس نتایج حاصل از سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰ جمعیت کشور برابر با ۷۵۱۴۹۶۶۹ نفر می‌باشد. لازم به ذکر است جمعیت کشور در سال ۱۳۸۵، برابر با ۷۰۴۹۵۷۸۲ نفر بوده است.

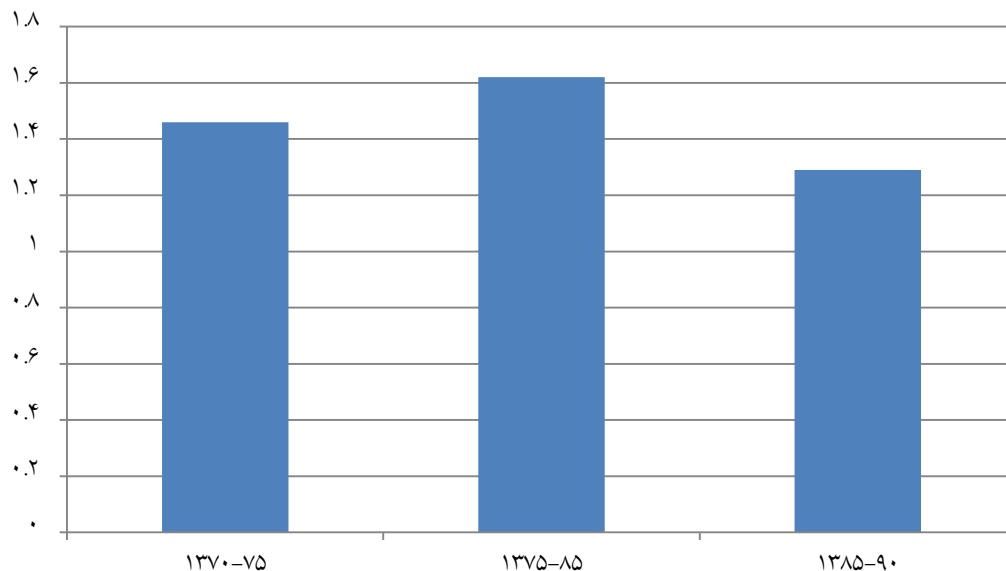
جدول ۱-۲- تغییرات جمعیتی کشور در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰

سال	جمعیت	افزایش دوره*		متوسط رشد سالانه (درصد)	جمعیت	
		نسبی (درصد)	مطلق		مرد (درصد)	زن (درصد)
۱۳۸۵	۷۰۴۹۵۷۸۲	۱۷/۴	۱۰۴۴۰۲۹۴	۱/۶۲	۵۰/۹	۴۹/۱
۱۳۹۰	۷۵۱۴۹۶۶۹	۶/۶	۴۶۵۳۸۸۷	۱/۲۹	۵۰/۴	۴۹/۶

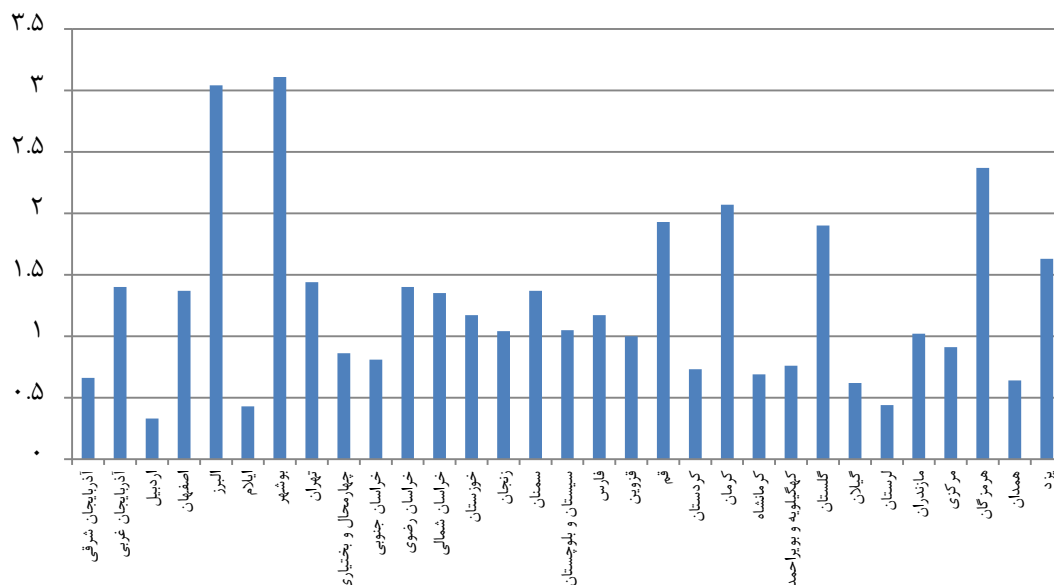
*افزایش مطلق دوره در سال ۱۳۸۵ مربوط به دوره ۱۰ ساله ۸۵-۱۳۷۵ و در سال ۱۳۹۰ مربوط به دوره ۵ ساله ۹۰-۱۳۸۵ است.

۲-۲- متوسط رشد جمعیت

متوسط رشد جمعیت بر اساس رشد مشاهده شده طی سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۵، ۱/۴۶ درصد به دست آمده (جاری جمعیت)، این رشد در طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ به ۱/۶۲ افزایش یافته است. با توجه به سرشماری ۱۳۹۰، طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ رشد مشاهده شده ۱/۲۹ می‌باشد که نسبت به ۵ سال قبل کاهش داشته است.

شکل ۲-۱- متوسط رشد سالانه جمعیت طی سال‌های سرشماری ۱۳۷۵-۱۳۷۰، ۱۳۸۵-۱۳۷۵ و ۱۳۸۵-۱۳۹۰

شکل ۲-۲- متوسط رشد سالانه جمعیت به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰

جدول ۲-۲- جمعیت و متوسط رشد سالانه به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰^(۱)

متوسط رشد سالانه (درصد)	۱۳۹۰	۱۳۸۵	نام استان
۱,۲۹	۷۵۱۴۹۶۶۹	۷۰۴۹۵۷۸۲	کل کشور
۰,۶۶	۳۷۲۴۶۲۰	۳۶۰۳۴۵۶	آذربایجان شرقی
۱,۴	۳۰۸۰۵۷۶	۲۸۷۳۴۵۹	آذربایجان غربی
۰,۳۳	۱۲۴۸۴۸۸	۱۲۲۸۱۵۵	اردبیل
۱,۳۷	۴۸۷۹۳۱۲	۴۵۵۹۲۵۶	اصفهان
۳,۰۴	۲۴۱۲۵۱۳	۲۰۷۶۹۹۱	البرز
۰,۴۳	۵۵۷۵۹۹	۵۴۵۷۸۷	ایلام
۳,۱۱	۱۰۳۲۹۴۹	۸۸۶۲۶۷	بوشهر
۱,۴۴	۱۲۱۸۳۳۹۱	۱۱۳۴۵۳۷۵	تهران
۰,۸۶	۸۹۵۲۶۳	۸۵۷۹۱۰	چهارمحال و بختیاری
۰,۸۱	۶۶۲۵۳۴	۶۳۶۴۲۰	خراسان جنوبی
۱,۴	۵۹۹۴۴۰۲	۵۵۹۳۰۷۹	خراسان رضوی
۱,۳۵	۸۶۷۷۲۷	۸۱۱۵۷۲	خراسان شمالی
۱,۱۷	۴۵۳۱۷۲۰	۴۲۷۴۹۷۹	خوزستان
۱,۰۴	۱۰۱۵۷۳۴	۹۶۴۶۰۱	زنجان
۱,۳۷	۶۳۱۲۱۸	۵۸۹۷۴۲	سمنان
۱,۰۵	۲۵۳۴۳۲۷	۲۴۰۵۷۴۲	سیستان و بلوچستان
۱,۱۷	۴۵۹۶۶۵۸	۴۳۳۶۸۷۸	فارس
۱	۱۲۰۱۵۶۵	۱۱۴۳۲۰۰	قزوین
۱,۹۳	۱۱۵۱۶۷۲	۱۰۴۶۷۳۷	قم
۰,۷۳	۱۴۹۳۶۴۵	۱۴۴۰۱۵۶	کردستان
۲,۰۷	۲۹۳۸۹۸۸	۲۶۵۲۴۱۳	کرمان
۰,۶۹	۱۹۴۵۲۲۷	۱۸۷۹۳۸۵	کرمانشاه
۰,۷۶	۶۵۸۶۲۹	۶۳۴۲۹۹	کهگیلویه و بویراحمد
۱,۹	۱۷۷۷۰۱۴	۱۶۱۷۰۸۷	گلستان
۰,۶۲	۲۴۸۰۸۷۴	۲۴۰۴۸۶۱	گیلان
۰,۴۴	۱۷۵۴۲۴۳	۱۷۱۶۵۲۷	لرستان
۱,۰۲	۳۰۷۳۹۴۳	۲۹۲۲۴۳۲	مازندران
۰,۹۱	۱۴۱۳۹۵۹	۱۳۵۱۲۵۷	مرکزی
۲,۳۷	۱۵۷۸۱۸۳	۱۴۰۳۶۷۴	هرمزگان
۰,۶۴	۱۷۵۸۲۶۸	۱۷۰۳۲۶۷	همدان
۱,۶۳	۱۰۷۴۴۲۸	۹۹۰۸۱۸	یزد

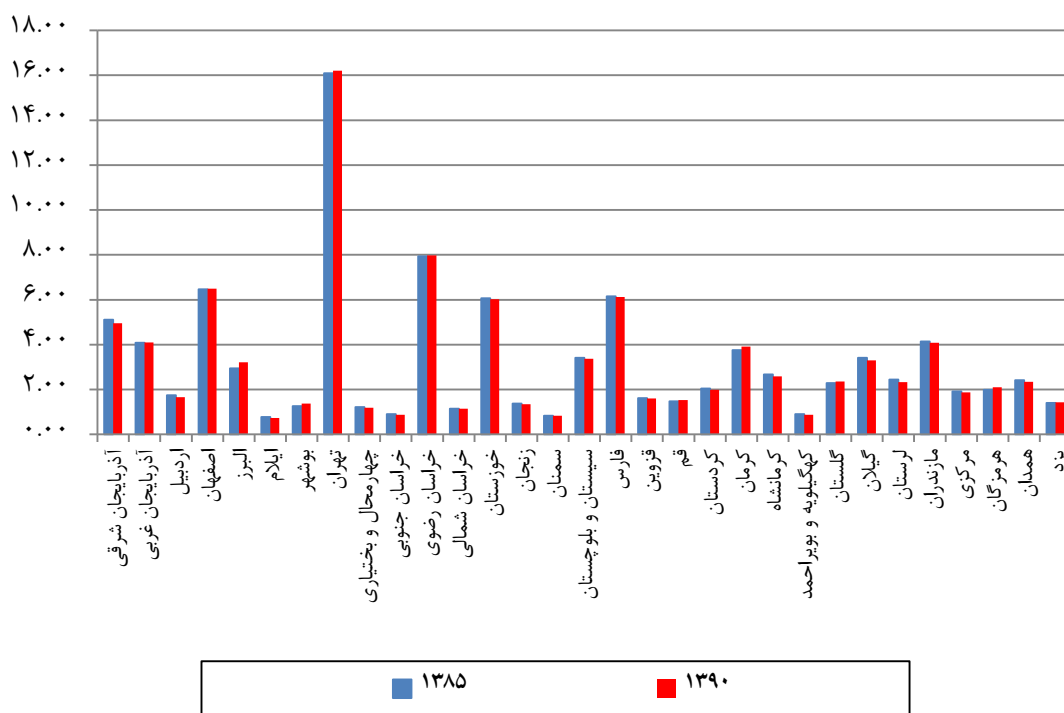
^(۱) جمعیت استان‌های البرز و تهران برای سال ۱۳۸۵ و متوسط رشد سالانه آن‌ها بر اساس محدوده سال ۱۳۹۰ محاسبه شده است.

یافته‌های سرشماری ۱۳۹۰، حاکی است که کل جمعیت کشور ۷۵۱۴۹۶۶۹ نفر می‌باشد که نسبت به سرشماری ۱۳۸۵، متوسط رشد سالانه جمعیت ۱/۲۹ درصد می‌باشد. در بین استان‌ها، استان بوشهر با ۳/۱۱ درصد بیشترین متوسط رشد سالانه را به خود اختصاص داده است و بعد از آن استان‌های البرز و هرمزگان به ترتیب با ۳/۰۴ و ۲/۳۷ درصد متوسط رشد سالانه قرار دارند.

همچنین کمترین متوسط رشد سالانه مربوط به استان اردبیل با ۰/۳۳ درصد می‌باشد و بعد از آن استان ایلام با ۰/۴۳ درصد و استان لرستان با ۰/۴۴ درصد کمترین متوسط رشد سالانه را در کشور دارا بوده‌اند.

۲-۳- توزیع نسبی جمعیت

اطلاع از توزیع نسبی جمعیت در استان‌های کشور و همچنین آگاهی از تغییرات آن برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. با توجه به نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰ در بین استان‌های مختلف کشور استان تهران با تخصیص ۱۶/۲۱ درصد از کل جمعیت کشور حایز بیشترین سهم از توزیع نسبی جمعیت می‌باشد که نسبت به سرشماری ۱۳۸۵، ۱۲/۰ درصد افزایش داشته است. برای اطلاع از نحوه توزیع جمعیت بین ۳۱ استان کشور در سرشماری ۱۳۹۰ و تغییرات آن نسبت به سرشماری ۱۳۸۵ به اطلاعات ذیل مراجعه شود.

شکل ۲-۳- توزیع نسبی جمعیت به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰

جدول ۲-۳- توزیع نسبی جمعیت و تغییرات آن به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰^(۱) (درصد)

تغییرات توزیع نسبی جمعیت	۱۳۹۰	۱۳۸۵	نام استان
۰/۰۰	۱۰۰,۰۰	۱۰۰,۰۰	کل کشور
-۰/۱۵	۴۹۶	۵/۱۱	آذربایجان شرقی
۰/۰۲	۴/۱۰	۴/۰۸	آذربایجان غربی
-۰/۰۸	۱/۶۶	۱/۷۴	اردبیل
۰/۰۲	۶/۴۹	۶/۴۷	اصفهان
۰/۲۶	۳/۲۱	۲/۹۵	البرز
-۰/۰۳	۰/۷۴	۰/۷۷	ایلام
۰/۱۱	۱/۳۷	۱/۲۶	بوشهر
۰/۱۲	۱۶/۲۱	۱۶/۰۹	تهران
-۰/۰۳	۱/۱۹	۱/۲۲	چهارمحال و بختیاری
-۰/۰۲	۰/۸۸	۰/۹۰	خراسان جنوبی
۰/۰۴	۷/۹۸	۷/۹۴	خراسان رضوی
۰/۰۰	۱/۱۵	۱/۱۵	خراسان شمالی
-۰/۰۴	۶/۰۳	۶/۰۷	خوزستان
-۰/۰۲	۱/۳۵	۱/۳۷	زنجان
۰/۰۰	۰/۸۴	۰/۸۴	سمنان
-۰/۰۴	۳/۳۷	۳/۴۱	سیستان و بلوچستان
-۰/۰۳	۶/۱۲	۶/۱۵	فارس
-۰/۰۲	۱/۶۰	۱/۶۲	قزوین
۰/۰۵	۱/۵۳	۱/۴۸	قم
-۰/۰۵	۱/۹۹	۲/۰۴	کردستان
۰/۱۵	۳/۹۱	۳/۷۶	کرمان
-۰/۰۸	۲/۵۹	۲/۶۷	کرمانشاه
-۰/۰۲	۰/۸۸	۰/۹۰	کهگیلویه و بویراحمد
۰/۰۷	۲/۳۶	۲/۲۹	گلستان
-۰/۱۱	۳/۳۰	۳/۴۱	گیلان
-۰/۱۱	۲/۳۳	۲/۴۴	لرستان
-۰/۰۵	۴/۰۹	۴/۱۴	مازندران
-۰/۰۴	۱/۸۸	۱/۹۲	مرکزی
۰/۱۱	۲/۱۰	۱/۹۹	هرمزگان
-۰/۰۸	۲/۳۴	۲/۴۲	همدان
۰/۰۲	۱/۴۳	۱/۴۱	یزد

(۱) توزیع نسبی جمعیت استان‌های البرز و تهران برای سال ۱۳۸۵ بر اساس محدوده سال ۱۳۹۰ محاسبه شده است.

یافته‌های سرشماری ۱۳۹۰، حاکی است که بیشترین نسبت جمعیت مربوط به استان تهران با ۱۶/۲۱ درصد می‌باشد استان‌های خراسان رضوی و اصفهان با ۷/۹۸ و ۶/۴۹ درصد از کل جمعیت کشور به ترتیب در رده‌های بعدی قرار دارند.

لازم به ذکر است با مقایسه نتایج سرشماری ۱۳۹۰ با نتایج سرشماری ۱۳۸۵، استان‌های تهران، خراسان رضوی و اصفهان به ترتیب ۰/۱۲، ۰/۰۴ و ۰/۰۲ درصد افزایش سهم داشته‌اند.

همچنین کمترین نسبت جمعیت مربوط به استان ایلام با ۰/۷۴ درصد از جمعیت کل کشور می‌باشد و بعد از آن استان سمنان با ۰/۸۴ درصد و استان‌های خراسان جنوبی و کهگیلویه و بویراحمد هر کدام با ۰/۸۸ درصد کمترین سهم از جمعیت کشور را دارا بوده‌اند.

با مقایسه نتایج سرشماری ۱۳۹۰ با نتایج سرشماری ۱۳۸۵، نسبت جمعیت استان‌ها در استان ایلام با ۰/۰۳ درصد کاهش، سمنان بدون تغییر و استان‌های خراسان جنوبی و کهگیلویه و بویراحمد هر کدام ۰/۰۲ درصد کاهش در نسبت جمعیتی را به خود اختصاص داده‌اند.

بیشترین تغییرات در توزیع نسبی جمعیت استان‌ها در سرشماری ۱۳۹۰ نسبت به سرشماری ۱۳۸۵ مربوط به استان البرز با ۰/۲۶ درصد افزایش و بعد از آن آذربایجان شرقی با ۰/۱۵ درصد کاهش و استان کرمان با ۰/۱۵ درصد افزایش بیشترین تغییرات را در توزیع نسبی جمعیت را دارا بوده‌اند.

۲-۴- نسب جنسی

نسبت جنسی عبارت از تعداد مردان به ازای هر ۱۰۰ نفر زن در یک جمعیت مشخص است. معمولاً نسبت جنسی در زمان تولد معادل ۱۰۵ است که با توجه به بالا بودن امید به زندگی زنان در رده‌های سنی بالاتر روند کاهشی خواهد داشت و معمولاً در نهایت کمتر از ۱۰۵ اولیه خواهد بود. نسبت جنسی نه تنها یک اطلاع جمعیتی مهم است بلکه با ملاحظه تغییرات آن می‌توان به اطلاعات مفید دیگری مانند وضع بهداشت، مهاجرت و ... دست یافت و همچنین تغییرات آن بین سرشماری‌ها یکی از شاخص‌های ارزیابی سرشماری‌هاست.

نسبت جنسی کشور در سال ۱۳۹۰ معادل ۱۰۲ نفر مرد به ازای ۱۰۰ زن بوده است که نسبت به سال ۱۳۸۵، کاهش ۲ نفر مرد به ازای هر زن را نشان می‌دهد. برای آگاهی بیشتر نسبت به نسبت جنسی و تغییرات آن به تفکیک استان بین دو سرشماری ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ به اطلاعات ذیل ارائه شده است.

جدول ۲-۴- نسبت جنسی و تغییرات آن به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۰^(۱) (درصد)

تغییرات نسبت جنسی	۱۳۹۰	۱۳۸۵	نام استان
-۲	۱۰۲	۱۰۴	کل کشور
-۲	۱۰۲	۱۰۴	آذربایجان شرقی
-۱	۱۰۲	۱۰۳	آذربایجان غربی
۲	۱۰۳	۱۰۱	اردبیل
-۲	۱۰۳	۱۰۵	اصفهان
-۳	۱۰۳	۱۰۶	البرز
-۱	۱۰۳	۱۰۴	ایلام
۷	۱۱۹	۱۱۲	بوشهر
-۴	۱۰۲	۱۰۶	تهران
۱	۱۰۲	۱۰۱	چهارمحال و بختیاری
-۲	۱۰۱	۱۰۳	خراسان جنوبی
-۱	۱۰۰	۱۰۱	خراسان رضوی
۱	۹۹	۹۸	خراسان شمالی
-۳	۱۰۲	۱۰۵	خوزستان
۱	۱۰۱	۱۰۰	زنجان
-۳	۱۰۲	۱۰۵	سمنان
-۳	۱۰۰	۱۰۳	سیستان و بلوچستان
-۱	۱۰۲	۱۰۳	فارس
-۱	۱۰۳	۱۰۴	قزوین
-۱	۱۰۴	۱۰۵	قم
-۲	۱۰۱	۱۰۳	کردستان
-۲	۱۰۲	۱۰۴	کرمان
-۲	۱۰۲	۱۰۴	کرمانشاه
-۲	۱۰۰	۱۰۲	کهگیلویه و بویراحمد
۱	۱۰۰	۹۹	گلستان
۰	۹۹	۹۹	گیلان
-۲	۱۰۲	۱۰۴	لرستان
۰	۱۰۱	۱۰۱	مازندران
۰	۱۰۲	۱۰۲	مرکزی
-۳	۱۰۴	۱۰۷	هرمزگان
۰	۱۰۱	۱۰۱	همدان
-۳	۱۰۶	۱۰۹	یزد

^(۱) نسبت جنسی استان‌های البرز و تهران برای سال ۱۳۸۵ بر اساس محدوده سال ۱۳۹۰ محاسبه شده است.